

НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЛЮДИНИ, СУСПІЛЬСТВА ТА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ ЗОВНІШНІХ І ВНУТРІШНІХ ЗАГРОЗ

©2019 СИДОРЧУК О. Г.

УДК 338.242.4
JEL: O20; I38

Сидорчук О. Г. Напрями державного регулювання системи соціальної безпеки людини, суспільства та держави в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх загроз

Метою статті є дослідження проблем соціальної безпеки людини, суспільства та держави в умовах посилення зовнішніх і внутрішніх загроз, а також визначення напрямів державної регуляторної політики України щодо їх запобігання та мінімізації. Визначено внутрішні та зовнішні загрози соціальній безпеці, їх негативні наслідки для людини, держави та громадянського суспільства. Акцентовано увагу на загрозах соціальній безпеці, що обумовлюються впливом негативних чинників у сфері державного управління. Обґрунтовано можливості державного регулювання щодо спроможності держави забезпечити умови для посилення соціальної захищеності людини та спроможності громадянського суспільства виконувати захисні функції в умовах погіршення суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації в країні. Запропоновано напрями регуляторної політики щодо забезпечення багаторівневої системи соціальної безпеки в Україні; визначено критерії досягнення соціальної безпеки людини, держави, суспільства; актуалізовано запит на впровадження науково обґрунтованої системи діагностики й моніторингової оцінки для попередження та мінімізації загроз соціальній безпеці в Україні.

Ключові слова: державне регулювання, соціальна безпека людини, держави, суспільства, зовнішні та внутрішні загрози.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-3-209-217>

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 9.

Сидорчук Орестіслава Григорівна – кандидат наук з державного управління, доцент, доцент кафедри державного управління, Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (вул. Сухомлинського, 16, Львів-Брюховичі, 79491, Україна)

E-mail: Sydorko91@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7078-1557>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-4723-2016>

УДК 338.242.4
JEL: O20; I38

UDC 338.242.4
JEL: O20; I38

Сидорчук О. Г. Направления государственного регулирования системы социальной безопасности человека, общества и государства в условиях усиления внешних и внутренних угроз

Целью статьи является исследование проблем социальной безопасности человека, общества и государства в условиях усиления внешних и внутренних угроз, а также обоснование направлений государственной регуляторной политики Украины по их предупреждению и минимизации. Определены внутренние и внешние угрозы социальной безопасности человека, государства и гражданского общества, раскрыты их негативные последствия. Акцентировано внимание на угрозах социальной безопасности, которые связаны с влиянием негативных факторов в сфере государственного управления. Обоснованы возможности государственного регулирования по обеспечению условий для усиления социальной защищенности человека и способности гражданского общества выполнять защитные функции в условиях ухудшения общественно-политической и социально-экономической ситуации в стране. Предложены направления регуляторной политики по обеспечению многоуровневой системы социальной безопасности; определены критерии достижения социальной безопасности человека, государства, общества; актуализирован запрос на внедрение научно обоснованной системы диагностики и мониторинговой оценки социальной безопасности для предупреждения и минимизации угроз социальной безопасности в Украине.

Ключевые слова: государственное регулирование, социальная безопасность человека, государства, общества, внешние и внутренние угрозы.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Библ.:** 9.

Сидорчук Орестіслава Григорівна – кандидат наук по державному управлінню, доцент, доцент кафедри державного управління, Львівський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президенті України (вул. Сухомлинського, 16, Львів-Брюховичі, 79491, Україна)

E-mail: Sydorko91@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7078-1557>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-4723-2016>

Sydorchuk O. G. The Directions of the State Regulation of the System of Social Security of Person, Society and the State in the Conditions of Increased External and Internal Threats

The article is aimed at researching the problems of social security of person, society and the State in the conditions of increased external and internal threats, as well as substantiating the directions of the State regulatory policy of Ukraine towards their prevention and minimization. The internal and external threats to social security of human, the State and civil society are defined, their negative consequences are covered. The emphasis is placed on the threats to social security, which are related to the influence of negative factors in the sphere of public administration. The author substantiates possibilities of the State regulation in provision of conditions for strengthening of social protection of person and ability of civil society to perform protective functions in conditions of worsening of socio-political and socio-economic situation in the country. The directions of regulatory policy in provision of multilevel social security system are proposed; criteria of achievement of social security of person, the State, and society are defined; the request for introduction of a scientifically grounded system of diagnostics and monitoring the estimation of social safety for prevention and minimization of the threats to social safety in Ukraine is updated.

Keywords: the State regulation, social security of person, the State, and society, external and internal threats.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 9.

Sydorchuk Orystlava G. – PhD (State Administration), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Public Administration, Lviv Regional Institute of Public Administration of National Academy of Public Administration under the Office of the President of Ukraine (16 Sukhomlynsko Str., Lviv-Bryukhovychi, 79491, Ukraine)

E-mail: Sydorko91@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7078-1557>

Researcher ID: <http://www.researcherid.com/C-4723-2016>

Забезпечення соціальної безпеки людини, держави, суспільства є пріоритетним завданням для України в умовах посилення зовнішніх та внутрішніх загроз національній безпеці. Ефективне державне управління соціальною безпекою потребує врахування закономірностей і принципів розвитку соціальних систем, особливостей їх функціонування, структурування та суб'єктності.

Реалізація потреби в безпеці та відчуття соціально-економічної захищеності є одними з першочергових і необхідних умов для розвитку людини та суспільства в цілому. Саме через задоволену потребу в безпеці, гарантований соціальний захист з боку держави, реалізованість прав і свобод людина має можливість повноцінно жити, працювати, бути корисною для суспільства. Своєю чергою, могутність держави в людському вимірі визначається кількісними та демографічними параметрами населення, у тому числі зайнятого, показниками індексу розвитку людського потенціалу.

Становлення та забезпечення безпекового середовища в Україні є вкрай актуальним стратегічним пріоритетом державного управління в умовах посилення зовнішніх та внутрішніх загроз. Воно залежить від забезпеченості умов безпеки на державному, суспільному та особистісному рівнях. Такі умови формуються через систему ефективного державного та регіонального соціального управління, конструктивну діяльність громадянського суспільства, безпечну життєдіяльність самої людини вдома, на роботі, в соціальному оточенні, в суспільстві. Тому виникає необхідність дослідження проблем забезпечення соціальної безпеки людини, держави, суспільства та обґрунтування напрямів державного регулювання цими процесами.

Аналіз наукових праць з тематики соціальної безпеки показують, що проблеми соціальної безпеки людини не досліджуються відокремлено від категорій соціальної безпеки держави та суспільства. У наукових працях вони органічно поєднуються та досліджуються в тісному взаємозв'язку та взаємобумовленості. Це простежується в наукових працях Е. Лібанової, О. Новікової, А. Баланди, В. Куценко, В. Удовиченко, О. Давидюк, Є. Крихтіна, Б. Мініна, О. Сиченко, Т. Русанової, О. Хомри, В. Серебряннікова, Д. Зеркалова, О. Арламова, В. Тихого та ін.

Проблемам, пов'язаним із забезпеченням соціальної безпеки в контексті державного управління, стійкого соціально-економічного зростання присвячені праці відомих вітчизняних науковців: С. Бандура, Д. Богині, О. Бугуцького, Л. Богуш, П. Вознюка, В. Гейця, М. Долішнього, Г. Дворецької, Я. Жаліла, О. Іяш, О. Коваля, О. Корнієвського, В. Яблонського та ін.

Разом з тим, хоча в існуючих наукових розробках висвітлюються вкрай важливі аспекти впливу соціальних факторів на безпечний суспільний розвиток, виділяються ті чи інші аспекти формування

соціальної безпеки через інструменти соціальної політики держави [1], проте недостатньо висвітлюється комплексне відображення соціальної безпеки як багаторівневої системи та відповідні механізми державного регулювання.

Необхідність поглибленого вивчення окресленої проблематики робить актуальним дослідження соціальної безпеки людини, суспільства та держави в умовах посилення зовнішніх та внутрішніх загроз в контексті державного регулювання.

Метою статті є дослідження проблем соціальної безпеки людини, суспільства та держави в умовах посилення зовнішніх та внутрішніх загроз та визначення відповідних напрямів державної регуляторної політики України.

Соціальну безпеку людини ми пропонуємо розглядати як певний рівень захищеності її основних потреб, стан захищеності життєво важливих прав, свобод і соціальних інтересів від внутрішніх та зовнішніх загроз, який забезпечується через створення безпекового середовища (відповідних умов) як самою людиною, так і державою, суспільством [2, с. 65].

Відповідно до змісту Основного Закону Української держави – Конституції – Україна «є суверенною і незалежною, демократичною, соціальною, правовою державою» (ст. 1); а «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю» (ст. 3); права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» (ст. 3), «усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними» (ст. 21); «конституційні права і свободи гарантуються і не можуть бути скасовані» (ст. 22) [3].

Отже, функція щодо забезпечення соціальної безпеки людини в Україні закріплена за державою на конституційному рівні. Людина, її життєво важливі потреби, права, свободи та інтереси є об'єктом соціальної безпеки держави. Також об'єктами соціальної безпеки держави виступають слабозахищені соціальні верстви, групи, спільноти. Ефективність соціальної політики держави визначає ступінь їх соціальної захищеності через гарантований рівень соціальної безпеки людини на основі реалізації державних соціальних гарантій. Дотримання в країні основоположних прав, гарантій та свобод людини є підґрунтям соціального миру, справедливості та безпеки, що визнано на рівні світового співтовариства. Про це свідчать визнані в усьому світі міжнародні документи з прав людини і громадянина – Статут ООН, однією із засновників (фундаторів) якого є Україна [4]; Загальна декларація прав людини 1948 р., Міжнародні пакти про громадянські, політичні, економічні, соціальні та

культурні права (1966 р.), Європейська Конвенція про захист прав людини (1950 р.); Заключний акт наради з безпеки та співробітництва в Європі (1975 р.) та інші.

Соціально-економічний стан у країні безпосередньо впливає на ефективність соціальної політики держави. Економічні кризи та падіння, вплив загроз внутрішнього та зовнішнього середовища одразу негативно позначаються на можливостях держави забезпечувати надійний соціальний захист своїм громадянам, особливо малозабезпеченим верствам населення [6], що робить їх соціально вразливими, відчуженими від держави, призводить до соціального невдоволення, посилення кризи довіри до влади, до державних інституцій, до масового виїзду українців за межі країни тощо. Тому соціальна безпека людини тісно і глибоко пов'язана з рівнем соціальної безпеки в державі та її регіонах, в суспільстві.

Комплексне дослідження проблем соціальної безпеки людини, суспільства та держави в Україні міститься в колективній монографії «Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки» (2018 р.), проведене під керівництвом та за участю автора монографії [5]. Так, за результатами експертного опитування, виявлено, що соціальна безпека людини проявляється у:

- ✦ сприятливих і безпечних умовах життя (63,8%);
- ✦ гідному рівні та якості життя (56,2%);
- ✦ соціально-психологічній стійкості й упевненості у своєму майбутньому (39%);
- ✦ захищеності конституційних прав і свобод громадян (33,3%).

Основними перешкодами забезпеченню соціальної безпеки людини в Україні, на думку експертів, виступають:

- ✦ різке погіршення соціально-економічного становища в країні – 66,7%;
- ✦ як наслідок, – поширеність бідності – 61,0%;
- ✦ нестабільність у країні та її регіонах – 60,0%;
- ✦ руйнування системи соціальних цінностей – 56,2%;
- ✦ незахищеність прав і свобод громадянина – 53,3%;
- ✦ погіршення здоров'я та можливості його охорони – 26,7% [5, с. 126].

Оскільки рівень соціальної безпеки людини в українському суспільстві визначається, перш за все, станом внутрішньополітичної та соціально-економічної ситуації в країні, саме тому зростає роль держави як суспільного інституту, що регулює діяльність як людини, так і країни в цілому в умовах криз і нестабільності.

Ефективне державне регулювання спроможне створити сприятливі умови для безпечного соціального середовища (низького рівня злочинності, надійної продовольчої та екологічної безпеки тощо);

для дотримання законодавчо визначених норм, соціальних гарантій; створення безпечних умов життєдіяльності та життєзабезпечення для громадян країни через ефективну систему соціального захисту, дієву соціальну політику; вмотивованості самої людини задовольняти власні потреби, захищати себе від небезпек і загроз для життя та здоров'я; здійснювати нешкідливу, безпечну життєдіяльність. Ефективна державна регуляторна політика можлива в міцній сильній державі, яка здатна захистити своїх громадян як від зовнішніх, так і від внутрішніх загроз, забезпечити високий рівень національної безпеки та її основних підсистем – економічної, соціальної, інформаційної, тощо. Могутня держава є державою правовою, соціальною, відповідальною. У Конституції України визначено, що Україна є соціальною правовою державою, що формально відповідає потребам прогресивного розвитку країни та її інтеграції до ЄС.

Соціальна безпека держави – це її спроможність гарантувати громадянам безпечне і гідне життя шляхом мінімізації та подолання впливу зовнішніх та внутрішніх загроз. Впливовими внутрішніми загрозами соціальній безпеці виступають системна криза, порушення територіальної цілісності держави, заморожування збройного конфлікту на сході України, довгострокова гібридна війна [2, с. 95]. Наслідки негативного впливу цих загроз соціальній безпеці для більшості населення полягають у масовому збідненні населення, значному зростанні цін на все (проживання, харчування, усі види послуг, освіту, транспорт, житло тощо), втраті людського потенціалу та інтелектуального капіталу України (демографічна криза, збройний конфлікт, вимушена внутрішня та зовнішня міграція), критичній недовірі громадян до влади, посиленні рівня корупції та тінізації економіки.

Реальними зовнішніми загрозами соціальній безпеці держави є: неефективна зовнішня політика, поглиблення залежності держави від міжнародних організацій і держав; неспроможність держави відстоювати територіальну цілісність країни та зберігати її людський потенціал; зниження конкурентоспроможності країни в економічній та соціальній сферах; невміння протистояти міжнародному тероризму та злочинності; втрата авторитету країни серед розвинених країн світу внаслідок неспроможності подолати економічні, політичні, соціальні, воєнні небезпеки.

Загрози соціальній безпеці в Україні одночасно обумовлюються впливом негативних чинників у сфері державного управління. Ними є:

- ✦ байдужість представників влади до соціальних потреб населення, відсутність збалансованих інтересів між владою і суспільством;
- ✦ незатребуваність відповідальності керівництва держави за погіршення стану національної та соціальної безпеки;

- ✦ невизначеність соціальної безпеки у чинній Стратегії національної безпеки;
- ✦ відсутність у положеннях про діяльність органів влади завдань, повноважень, обов'язків і відповідальності щодо забезпечення соціальної безпеки;
- ✦ невизначеність пріоритетів, напрямів та заходів щодо забезпечення соціальної безпеки в регіональних стратегіях розвитку;
- ✦ неготовність державних службовців сприймати інститути громадянського суспільства як партнерів;
- ✦ відсутність положень щодо соціальної безпеки в Державних стратегіях розвитку України до 2020 та 2030 рр.;
- ✦ зростання недовіри в суспільстві, низький рівень толерантності та соціальної відповідальності;
- ✦ слабкість національної еліти в захисті національних інтересів держави;
- ✦ слабкість громадянського суспільства як суб'єкта управління;
- ✦ високий конфліктний потенціал;
- ✦ низька правова грамотність населення.

Зниження впливу внутрішніх загроз соціальній безпеці в Україні визначається виконанням зобов'язань держави щодо забезпечення соціальної безпеки громадян, реалізацією дієвої гнучкої системи державного управління. Так, серед пріори-

тетних напрямів діяльності держави щодо забезпечення соціальної безпеки на перше місце респонденти поставили попередження та мінімізацію зовнішніх і внутрішніх загроз – 66,7% опитаних (рис. 1). Відсутність своєчасних і виважених дій з боку держави обумовлює нестабільний і небезпечний стан в Україні зі значними негативними наслідками та втратами людського, економічного, воєнного, інноваційного, науково-технічного, інформаційного потенціалу.

Отже, функції держави щодо підвищення рівня соціальної безпеки в Україні мають спрямовуватися на:

- ✦ підтримання конституційних суспільних відносин;
- ✦ зміцнення відповідальності державної влади за наслідки своїх дій та управлінських рішень;
- ✦ посилення економічної могутності, законності, збереження територіальної цілісності й непорушності кордонів.

Ці параметри забезпечують політичну стабільність як інтегральний параметр безпеки. Розвиненість громадянського суспільства, його конструктивна активність значною мірою зумовлює стан внутрішньополітичної стабільності в країні, що в умовах посилення соціальної нестабільності та криз є дуже важливим фактором.

Соціальна безпека суспільства пов'язана з державною політикою та визначається здатністю держави створювати сприятливі умови для благополуччя громадян, забезпечувати рівність можливостей для різних категорій населення в доступі до соціальних благ;

Як держава має забезпечувати соціальну безпеку?

Рис. 1. Пріоритетні напрями діяльності держави щодо забезпечення соціальної безпеки в Україні, за оцінками експертів, % до опитаних [5, с. 101]

сприяти збереженню та розвитку людського капіталу, нарощувати людський і трудовий потенціал; гарантувати захист від соціальних ризиків та небезпек для життя, фізичного та психічного здоров'я людей країни. У такому розумінні суспільство виступає об'єктом впливу з боку держави щодо забезпечення соціальної безпеки [6]. Проте соціальна захищеність громадян залежить від розвиненості громадянського суспільства в країні як соціального інституту, який здійснює захисну функцію щодо дотримання конституційних прав і соціальних інтересів своїх громадян. Тому важливою умовою забезпечення соціальної безпеки людини в суспільстві та державі виступає зріле, активне, відповідальне за наслідки своєї діяльності громадянське суспільство. Воно включає всю сукупність різноманітних форм соціальної активності населення.

Реалізація дієвих механізмів забезпечення соціальної безпеки суспільства через конструктивну громадську самоорганізацію задля створення безпечного внутрішнього середовища в житті людини, суспільства та держави є вкрай актуальним для України на сучасному етапі [7].

Основними загрозами соціальній безпеці суспільства виступають чинники:

- ✦ *суспільно-політичного та воєнного характеру* (72–29%) – загроза посягань з боку окремих груп осіб на права та свободи громадян, державний суверенітет, територіальну цілісність України; затягування військового конфлікту на сході України; прояви сепаратизму в окремих регіонах України; незаконне ввезення в країну зброї, боеприпасів, вибухових речовин, наркотичних засобів тощо; загострення суспільних протиріч, розбалансування інтересів суб'єктів соціальної взаємодії (народу та влади, суспільства та держави);
- ✦ *соціально-економічного характеру* (52–43%), що проявляється у втраті трудового потенціалу, людського капіталу через масовий міграційний відтік учених, фахівців, кваліфікованих працівників за межі країни; зростання безробіття і бідності в країні, злочинності та нерівності, різке зниження рівня життя населення, зростання корупції та тіньових відносин тощо;
- ✦ *управлінського характеру* (56–29%) – неефективність системи державного управління, незбалансованість національної безпеки та соціальної політики; недосконалість державної політики зі збереження людського потенціалу; невизначеність стратегій соціальної політики в умовах децентралізації; нереалізованість стратегій держави щодо соціальної орієнтації економіки тощо [5, с. 104–105].

Отже, перешкоди формуванню соціальної безпеки суспільства мають, перш за все, суспільно-полі-

тичний, економічний, управлінський, духовно-ціннісний, правовий, комунікативний характер і вказують на комплексність проблем у забезпеченості багаторівневої системи соціальної безпеки в Україні як на особистісному, так і на суспільному, і на державному рівнях. Соціальні небезпеки, які виявляються на особистісному та суспільному рівнях, значною мірою обумовлені неефективним та неякісним державним управлінням, корупцією, зневірою в ідеалах Революції Гідності, ігноруванням захисту національних інтересів політичною правлячою елітою [8]. Мінімізація виявлених загроз і формування потужної системи соціальної безпеки суспільства, перш за все, залежать від реалізації довгострокових стратегій соціально-економічного розвитку України, її регіонів і територій, які мають бути спрямовані на забезпечення соціальної захищеності громадян країни (насамперед соціально вразливих).

Результати проведеного дослідження показали, що формуванню соціальної безпеки суспільства в Україні сприяють такі фактори, як:

- ✦ високий та збалансований соціально-економічний розвиток країни та її регіонів, забезпечення розвитку людського потенціалу;
- ✦ розвиток гідної праці, зростання цінності трудового життя;
- ✦ підвищення рівня соціальної відповідальності в суспільстві;
- ✦ зростання спроможних територіальних громад;
- ✦ реалізація принципів соціальної справедливості та соціальної відповідальності;
- ✦ конструктивна громадська активність населення, дієвий громадський контроль за діяльністю держави.

Для забезпечення функціонування та розвитку системи соціальної безпеки людини, держави та суспільства в умовах посилення внутрішніх і зовнішніх небезпек мають бути визначені пріоритети стратегічного та тактичного характеру. До стратегічних пріоритетів необхідно віднести розробку та реалізацію напрямів ефективної державної регуляторної політики щодо забезпечення соціальної безпеки. Авторські дослідження дозволяють їх систематизувати відповідно до структури багаторівневої системи забезпечення соціальної безпеки (табл. 1).

Отже, соціальна безпека людини, держави, суспільства залежить від якості й ефективності державного управління, стратегічної спрямованості державної регуляторної політики. Для переходу від декларування до реальних дій у цій сфері необхідно:

- ✦ упровадити ефективну систему державного управління, спрямовану на реалізацію політики соціально-економічної конкурентоспроможності держави;

Напрями регуляторної політики щодо забезпечення соціальної безпеки людини, держави, суспільства та критерії їх досягнення

Основні суб'єкти	Напрями регуляторної політики щодо соціальної безпеки в Україні та критерії її досягнення
1	2
<p>Соціальна безпека людини (СБЛ) – це стан захищеності соціальних прав, гарантій та інтересів людини як громадянина країни, що обумовлює реалізацію права на безпеку людини, безпеку її існування, гідне життя, а також забезпеченість умов та можливостей для розвитку й самореалізації людини</p>	<p>Високий рівень соціальної безпеки людини гарантує безпечне існування та розвиток, усунення причин формування загроз життю та здоров'ю. Для забезпечення соціальної безпеки людини в Україні необхідно:</p> <ul style="list-style-type: none"> – забезпечення стабілізації суспільно-політичної та соціально-економічної ситуації в Україні та її регіонах; – створення умов для збереження та розвитку української нації, її людського та інтелектуального потенціалу; – сприяння ініціації та активізації особистості для посилення здатності самореалізації, культивування вимог конкурентоспроможності; – стимулювання ведення людиною здорового способу життя; – підготовка людини до змін у суспільному виробництві, нових вимог щодо освіти, роботи, використання її життєвого потенціалу; – виховання в людини культури безпеки; – орієнтація державного управління на соціалізацію економіки; – недопущення зниження рівня соціальної безпеки людини за рахунок соціальної безпеки держави. <p>Для створення безпекового простору самою людиною їй необхідно:</p> <ul style="list-style-type: none"> – усвідомлювати цінність власного життя, брати відповідальність за своє життя, життя своїх близьких та рідних, за власне життєзабезпечення та здоров'я; – мати розвинені навички культури безпеки життєдіяльності, соціальної, правової, економічної, громадської культури, реалізовувати їх у поведінці; – захищати свої конституційні права та свободи; – укріплювати соціально відповідальну поведінку в усіх сферах життєдіяльності; – робити власний внесок у суспільну безпеку. <p>Критеріями досягнення ефективної регуляторної політики щодо соціальної безпеки людини в Україні є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – реалізація конституційних (соціально-економічних, громадянських) прав громадян; – високий рівень соціальної захищеності громадян; – відсутність (чи мінімізація) загроз особистісній та соціальній безпеці людини; – сприятливі умови життя та праці; – реалізація стандартів гідної праці; – сприятливі умови життєзабезпечення для харчування, проживання, відпочинку; – задовільний стан здоров'я, можливість користуватися медичними й освітніми послугами; – впевненість у власному майбутньому та майбутньому України
<p>Соціальна безпека держави (СБД) – це її спроможність гарантувати громадянам безпечне і гідне життя шляхом мінімізації та подолання впливу зовнішніх та внутрішніх загроз</p>	<p>Соціальна безпека держави визначається якістю та ефективністю державного управління, стратегічною спрямованістю державної політики. Це такий стан, який забезпечує:</p> <ul style="list-style-type: none"> – гарантування з боку держави реалізації конституційних прав гарантій і свобод людини-громадянина, соціальних меншин і спільнот; – зміцнення суспільно-політичної та соціально-економічної стабільності в державі; – попередження та мінімізацію соціальних ризиків та загроз для громадян і населення; – посилення соціально-економічної могутності країни та соціальної орієнтації ринкової економіки; – зміцнення фізичного здоров'я нації, створення умов для розширеного відтворення населення; – створення умов для збереження та розвитку людського потенціалу країни. <p>Напрями:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Орієнтація державної політики на попередження і мінімізацію зовнішніх та внутрішніх загроз соціальній безпеці; подолання наслідків та зниження небезпек, пов'язаних зі збройним конфліктом на сході України. – Створення передумов для тривалого миру, стабільності та соціально-економічного розвитку, укріплення соціальної спрямованості державної економічної політики. – Збалансованість системи національної безпеки та соціальної політики; подолання корупції в системі органів державного управління; зниження рівня тінізації в національній економіці та соціальній сфері; реалізація соціальних інтересів громадян, їх прав і свобод. – Удосконалення інституційних механізмів досягнення державою високого рівня соціальної безпеки. – Підвищення ефективності діяльності органів влади для додержання прав і гарантій громадян, удосконалення правової системи щодо реалізації прав, свобод людини – громадянина України. – Створення сприятливих правових, соціально-економічних та організаційно-управлінських умов для ефективної протидії та подолання корупції. – Формування умов та можливостей для гідного життя громадян, підвищення рівня доходів населення підтримка та нагромадження середнього класу, зниження рівня бідності [8].

1	2
	<ul style="list-style-type: none"> – Розвиток системи соціального партнерства, соціальної відповідальності та соціального діалогу в системі соціально-трудових і суспільних відносин; забезпечення умов гідної праці. – Забезпечення соціальної орієнтації економіки, запровадження у практику господарювання дотримання вимог економічної та соціальної безпеки України; досягнення соціальної справедливості та економічної ефективності в системі соціально-економічних відносин. – Створення умов і можливостей для захисту прав і свобод слабо захищених верств населення, внутрішньо переміщених осіб (ВПО), залучення їх як ресурсу розвитку, сприяння інтеграції ВПО у територіальні громади. – Укріплення здоров'я населення, підвищення ефективності системи охорони здоров'я, надання якісних медичних послуг для всіх верств населення, культивування здорового способу життя; посилення виробничої безпеки. – Створення умов розвитку освітнього і наукового потенціалу країни; запровадження безперервної освіти впродовж життя; орієнтація освіти на потреби і вимоги індустрії майбутнього; створення конкурентних переваг у системі вітчизняної вищої освіти порівняно з розвинутими країнами [9]. – Удосконалення діяльності державної служби і формування умов соціальної конкурентоспроможності держави. – Збереження, відновлення та збалансоване використання екосистем. – Зміцнення європейського вектора зовнішньої політики України: успішної інтеграції України до Європейського Союзу в контексті національної та соціальної безпеки. – Застосування інструментів «м'якої» сили та культурної дипломатії як невід'ємних елементів зовнішньої політики України для захисту національної ідентичності перед зовнішніми викликами та для стабілізуючого впливу на міжнародне середовище
<p>Соціальна безпека суспільства (СБС) – це такий стан розвитку суспільства, який дозволяє цивілізованому та дієво захищати конституційні права, свободи, інтереси людини-громадянина, спільнот відповідно до потреб суспільства в безпеці згідно з принципами соціальної справедливості, верховенства права</p>	<p>Основним змістом державного регулювання щодо залучення соціальних ресурсів інститутів громадянського суспільства до забезпечення соціальної безпеки в Україні має стати:</p> <ul style="list-style-type: none"> – перетворення громадянського суспільства на суб'єкт управління, налагодження якісної державно-громадської взаємодії, співпраці між органами влади та організаціями громадянського суспільства; – створення сприятливих умов та можливостей для конструктивної соціальної взаємодії усіх суб'єктів суспільних відносин – людини, держави та суспільства на потреби забезпечення соціальної безпеки; – створення дієвих механізмів інституціоналізації взаємодії громадянського суспільства, влади та бізнесу у сфері забезпечення соціальної безпеки на національному та регіональному рівнях через: – формування та розвиток відповідної інфраструктури взаємодії громадянського суспільства і держави у сфері забезпечення соціальної безпеки, перш за все – інфраструктури регіонального рівня; – розробку та реалізацію нормативно-правового забезпечення діяльності інститутів громадянського суспільства, зокрема – у сфері забезпечення соціальної безпеки; – забезпечення науково-методичної та інформаційно-комунікативної підтримки практичної діяльності в соціальній сфері національної безпеки; – залучення інститутів громадянського суспільства до розробки та реалізації державних програм і стратегій із забезпечення соціальної безпеки; – створення систем зворотного зв'язку та системи постійного соціологічного моніторингу стану соціальної безпеки в регіонах України по ключових показниках, у тому числі щодо участі інститутів громадянського суспільства у вирішенні актуальних соціально-економічних проблем [7]; – підвищення ефективності публічного управління, забезпечення його спрямованості на своєчасне реагування та подолання загроз соціальній безпеці. <p>Критерії досягнення СБС:</p> <ul style="list-style-type: none"> – розвинене громадянське суспільство як суб'єкт суспільних відносин; – суспільна злагода та мир; національна єдність; – розвинені правова, економічна, соціальна культура; культура безпеки; – суспільний діалог та соціальна відповідальність; – високий рівень громадської та суспільної безпеки, сформованість навичок безпеки життєдіяльності серед населення; – демократичний плюралізм; консультативна демократія; – економічний добробут, висока якість життя громадян, багаточисельний середній клас; – ефективність механізмів захисту прав працюючих; гідна праця, охорона та безпека праці; – справедливість у розподілі суспільних благ; – високий рівень довіри в суспільстві до державних інституцій, органів влади; – низький рівень соціального розшарування; – розвинена система впливу на владу для боротьби з корупцією, бюрократією, хабарництвом тощо; – низький рівень кримінальної злочинності

- ✦ удосконалити нормативно-правову базу державної політики щодо ефективного управління соціальною, економічною, інформаційною, екологічною та регіональною безпекою;
- ✦ визначити у пріоритетах, напрямках і заходах державних і регіональних стратегій розвитку положення, спрямовані на забезпечення соціальної безпеки;
- ✦ реалізувати стратегічний курс України на розбудову соціальної держави, забезпечити реалізацію дієвого соціального партнерства серед різних гілок влади в цьому процесі;
- ✦ створити умови та можливості для забезпечення ефективності державного управління, реалізовувати політику збільшення соціальної конкурентоспроможності держави, підвищувати позиції України у міжнародних рейтингах соціальної спрямованості;
- ✦ забезпечити включення стратегічних положень щодо соціальної безпеки до чинної Стратегії національної безпеки, Державних стратегій розвитку України до 2020 та 2030 рр.;
- ✦ удосконалити систему стратегічного планування та взаємозв'язку програмних і стратегічних документів державної політики та нормативно-правових актів щодо соціальної безпеки, соціального розвитку держави;
- ✦ забезпечити моніторингову діагностику стану соціальної безпеки на підставі статистичної та соціологічної інформації; залучення кадрових, науково-методичних, інструментальних ресурсів науково-дослідницьких установ (заклади вищої освіти, установи НАН України та ін.) та громадських організацій до здійснення досліджень щодо адаптації та розробки дієвих механізмів забезпечення соціальної безпеки;
- ✦ сприяти входженню України в міжнародні безпекові системи, інтеграції у світове економічне та соціальне середовище, подолати розрив у рівні та якості життя населення України з країнами ЄС [2, с. 95, 113].

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження дозволили розкрити сутність забезпечення соціальної безпеки людини, держави та суспільства в контексті державного соціального управління, дали змогу визначити основні напрями регуляторної політики та критерії досягнення соціальної безпеки кожним із суб'єктів. Формування ефективного механізму забезпечення соціальної безпеки потребує розробки та вдосконалення концептуальних, інституційних, правових, організаційно-управлінських, інформаційно-комунікаційних основ її забезпечення.

Забезпечення соціальної безпеки має бути спрямовано насамперед на недопущення непоправних соціальних руйнувань або таких негативних наслідків,

що потребують для свого відновлення дуже великих зусиль і тривалого часу. Система забезпечення соціальної безпеки суспільства, держави, людини передбачає своєчасне виявлення, запобігання та нейтралізацію реальних і потенційних загроз національним інтересам України. Щоб така система ефективно функціонувала, необхідно застосовувати відповідні діагностичні інструменти, які би дозволили розкрити логіку та методологію дослідження, оцінити стан і рівень соціальної безпеки держави, суспільства, людини на основі проведення наукових досліджень моніторингового характеру, а також визначити методи та механізми, що дають можливість максимально ефективно впливати на параметри соціальної безпеки та забезпечувати ефективне управління на національному, регіональному, місцевому рівнях.

Перспективи подальших розвідок (досліджень) у даному напрямі полягають у розробці механізмів державної політики щодо забезпечення багаторівневої системи соціальної безпеки, впровадженні науково обґрунтованої системи її діагностики, комплексної оцінки та виміру. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Іляш О. І. Системна парадигма соціальної безпеки на різних рівнях суспільної ієрархії. Механізм регулювання економіки. 2011. № 2. URL: http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_13/O_I_IlyashA_system_paradigm_of_social_security_is_on_the_different_levels_of_public_hierarchy.pdf
2. Сидорчук О. Г. Соціальна безпека: державне регулювання та організаційно-економічне забезпечення : монографія. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 492 с.
3. Конституція України. № 254к/96-ВР. 1996. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>
4. Преамбула Устава ООН. URL: <http://www.un.org/ru/sections/un-charter/preamble/index.html>
5. Стан та перспективи соціальної безпеки в Україні: експертні оцінки : монографія / О. Ф. Новікова, О. Г. Сидорчук, О. В. Панькова и др. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 184 с.
6. Про стан розвитку громадянського суспільства в Україні : аналіт. доп. / В. М. Яблонський, О. М. Балакірева, Т. В. Бондар та ін. ; за заг. ред. О.А. Корнієвського. Київ : НІСД, 2017. 56 с. URL: https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-civik-2018/rubrik_spyriannia/analit_zvit_2017.pdf
7. Панькова О. В., Касперович О. Ю., Іщенко О. В. Теоретичні засади залучення соціальних ресурсів громадських об'єднань на потреби розвитку регіонів в умовах децентралізації. *Український соціум*. 2015. № 3. С. 20–28.
8. Новікова О. Ф., Сидорчук О. Г. Модернізація державного управління у контексті збереження людського потенціалу в умовах обмежених можливостей. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету ім. Івана Огієнка. Серія «Економічні науки»*. 2015. Вип. 10. С. 309–313.
9. Коваль О. П. Соціальна безпека: сутність та вимір : наук. доп. Київ : НІСД, 2016. 34 с.

REFERENCES

Iliash, O. I. "Systemna paradyhma sotsialnoi bezpeky na riznykh rivniakh suspilnoi iierarkhii" [System paradigm of social security at different levels of social hierarchy]. Mekhanizm rehulivannia ekonomiky. 2011. http://mer.fem.sumdu.edu.ua/content/articles/issue_13/O_I_IlyashA_system_paradigm_of_social_security_is_on_the_different_levels_of_public_hierarchy.pdf

Koval, O. P. *Sotsialna bezpeka: sutnist ta vymir : nauk. dop.* [Social security: nature and dimension: scientific report]. Kyiv: NISD, 2016.

[Legal Act of Ukraine] (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

Novikova, O. F. et al. *Stan ta perspektyvy sotsialnoi bezpeky v Ukraini: ekspertni otsinky* [Status and prospects of social security in Ukraine: expert assessments]. Lviv: LRIDU NADU, 2018.

Novikova, O. F., and Sydorchuk, O. H. "Modernizatsiia derzhavnoho upravlinnia u konteksti zberezhenia liudskoho potentsialu v umovakh obmezhenykh mozhlyvosti" [Modernization of public administration in the context of preserving human potential in conditions of limited possibilities]. *Visnyk*

Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu im. Ivana Ohienka. Seriya «Ekonomichni nauky», no. 10 (2015): 309-313.

"Preambula Ustava OON" [Preamble of the UN Charter]. <http://www.un.org/ru/sections/un-charter/preamble/index.html>

Pankova, O. V., Kasperovych, O. Yu., and Ishchenko, O. V. "Teoretychni zasady zaluchennia sotsialnykh resursiv hromadskykh obiednan na potreby rozvytku rehioniv v umovakh detsentralizatsii" [Theoretical principles of attraction of social resources of public associations for the needs of development of regions in conditions of decentralization]. *Ukrainskyi sotsium*, no. 3 (2015): 20-28.

Sydorchuk, O. H. *Sotsialna bezpeka: derzhavne rehulivannia ta orhanizatsiino-ekonomichne zabezpechennia* [Social security: state regulation and organizational and economic support]. Lviv: LRIDU NADU, 2018.

Yablonskyi, V. M. et al. "Pro stan rozvytku hromadianskoho suspilstva v Ukraini : analit. dop." [About the state of development of civil society in Ukraine: an analytical report]. https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/17-civik-2018/rubrik_spryiannia/analit_zvit_2017.pdf